Landhöjning | 6

Flador, glon och glosjöar

UPPDRAG / FAKTATEXT / **NIVÅ 2**

EUROPEISKA UNIONEN
Interreg Botnia-Atlantica
Europeiska regionala utvecklingsfonden
höga kusten kvarkens skärgård VÄRLDSARV
highcoastkvarken.org

Landhöjning | 6

Flador, glon och glosjöar

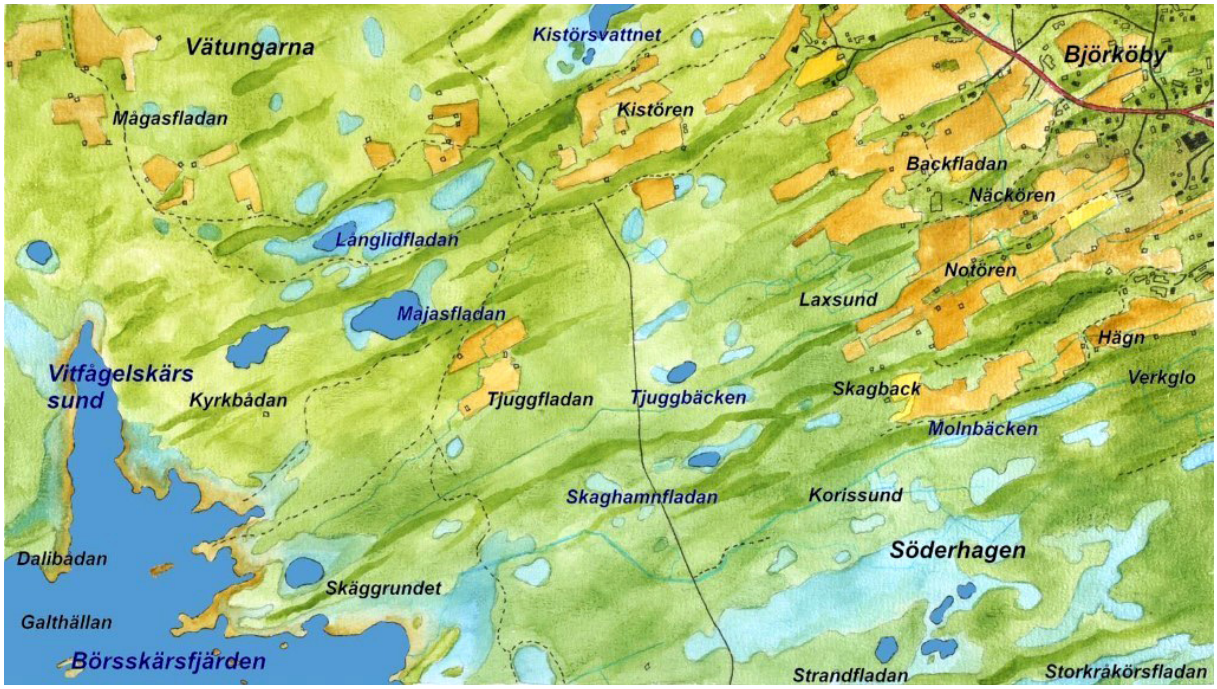

Det finns många träsk och åkrar i Kvarkens skärgård som kallas ”flada” eller ”vik”, trots att de inte sitter ihop med havet. Vad tror du att det beror på? ILLUSTRATION: Liselott Nyström Forsén

1.

Titta på kartan och fundera över de här frågorna. Ni kan fundera själva eller diskutera med varandra, men ni måste inte kunna svaren. Ni har ungefär 5 minuter på er.

- Hittar du några ortsnamn på kartan som slutar på -viken, -fladan, -glon?
- Varför, tror du, finns det träsk eller åkrar som heter -fladan eller -viken?
- Känner du till några liknande ortsnamn där du bor?

2.

Läs texten om flador, glon och glosjöar.
Använd er själva, material ni hittar i naturen eller rita på marken för att visa hur ett system av flada, glo och glosjö kan se ut.
Ni har ungefär 15 minuter på er.

6 LANDHÖJNING / Flador, glon och glosjöar
Uppdrag

UPPDRAG

3.

Presentera er glosjö för de andra och berätta om den.
I presentationen, svara på följande frågor:

- Vad kallas de olika stadierna av sjöar som bildas i Kvarkens skärgård? Hur bildas de?
- Varför är de viktiga för Östersjöns ekosystem?

Landhöjning | 6

Flador, glon och glosjöar

I Kvarkens skärgård finns det många grunda sjöar nära havet.
De kallas för glosjöar och bildas i flera stadier.
FOTO: Seppo Lammi

MORÄN
är en blandning av lera, sand, grus, stenar och block som flyttats runt av inlandsisen.

I Kvarkens skärgård är havet grunt och på flera ställen finns det många små sjöar väldigt nära havet. De här sjöarna, som är små bassänger uppbyggda av morän, kallas för glosjöar och har tidigare suttit ihop med havet. Men hur har de egentligen blivit till sjöar?

Från början är glosjöarna bara gropar i havsbottnen. Genom landhöjningen lyfts ny havsbotten upp ovan havsytan hela tiden. När en grop lyfts upp till havsytan kallas den för en flada. En flada är en havsvik med en liten tröskel ut mot havet. Fladan är väldigt grund, bara mellan en och tre meter djup.

LANDHÖJNING uppstår där det funnits inlandsis. Isens tyngd tryckte ner jordskorpan, som nu långsamt höjer sig igen.

Efter ett tag har fladan lyfts så högt att det bara är vid storm som det kommer in nytt havsvatten. Då kallas den för ett glo. Det är vanligt att det rinner en liten bäck från gloet till havet, så att fiskar och andra djur kan simma fram och tillbaka.

När gloet har höjts så mycket att det helt och hållet tappar kontakten med havet har det blivit en glosjö. Glosjöar får sitt vatten från regn och därför blir vattnet i dem till slut sött istället för bräckt.

Flador och glon är viktiga för Östersjöns ekosystem. Eftersom de är små och grunda blir de snabbt varma på våren. Det samlas också mycket näring i dem och tröskeln ut mot havet ger skydd mot stora vågor. Därför är de väldigt bra platser för små fiskyngel som behöver en trygg plats att växa upp på. Både abborrar och gäddor kan leva sin första tid i flador och glon. När de blir stora och starka simmar de ut i Östersjön. På våren kommer också många fåglar som äter fiskynglen och matar sina fågelungar med dem.

Ett **EKOSYSTEM** är ett avskilt område och alla organismer som lever i det området. Det kan vara väldigt stort (hela planeten) eller väldigt litet (en glosjö).

På nästa sida kan du se hur en glosjö bildas.

ILLUSTRATION: Liselott Nyström Forsén

Såhär bildas en glosjö. En liten vik (flada) lyfts upp av landhöjningen tills det inte längre kan komma in havsvatten i den. Då har den blivit en glosjö.